

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
ระดับมัธยมศึกษา ของราชอาณาจักรกัมพูชา

Desirable Characteristics in Khmer Language Textbooks of Secondary
Education of the Kingdom of Cambodia

ธิดารัตน์ ศรีรัตนโชติชัย¹ และ อุเทน วงศ์สถิตย²

Thirawan Sriratanachotchai¹ and U-tain Wongsathit²

Article History

Receive: February 19, 2021

Revised: March 29, 2021

Accepted: March 31, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน โดยใช้ข้อมูลเป้าหมายของการจัดการศึกษาของกัมพูชาจากแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติฉบับปี 2014 - 2018 และแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติฉบับปี 2014-2018 เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบเรียนภาษาเขมรใช้วิธีการกล่าวซ้ำความคิด หรือการสอนซ้ำ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) การกล่าวซ้ำข้อบทเรียน 2) การกล่าวซ้ำเนื้อหาในแบบเรียนระดับชั้นเดียวกัน และ 3) การกล่าวซ้ำประเด็นเดียวกันในเนื้อหาแบบเรียนต่างระดับกัน ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดคือ 1) ความรักและความภาคภูมิใจในชาติของตน 2) การเป็นพลเมืองดีรู้จักหน้าที่ของตน และ 3) การเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ “รัฐ” ต้องการหล่อหลอมให้กับเยาวชนกัมพูชาเพราะแบบเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนของรัฐเพื่อพัฒนาชาติ การเรียนรู้ผ่านแบบเรียนจะทำให้เราเข้าใจและรู้จักชาวกัมพูชามากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ; แบบเรียน ; ภาษาเขมร ; มัธยมศึกษา ; กัมพูชา

ABSTRACT

The objectives of this research are included twofold. Firstly, to study the methods of cultivating the desirable characteristics in Khmer Language textbooks. Secondly, the study 2) to study such desirable characteristics by utilizing data focusing on goals of education management in Cambodia in which was implemented by the National Development Strategy Plan and National Education Strategic Plan from 2014 to 2018. The results of the research were as follows. In order to cultivate the desirable characteristics, Khmer Language textbooks employed idea repetition or repeat teaching, which can be divided into three types: 1) repetition of topics 2) repetition of contents in the same class and 3) repetition of contents in different classes. For the desirable characteristics appearing in Khmer Language textbooks, the most prominent characteristics were 1) patriotism, 2) the responsibility, and 3) the morality. The desirable

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาจารึกศึกษา ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, Doctoral Student in Epigraphic Studies, Oriental Language Department, Faculty of Archaeology, Silpakom University

² อาจารย์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, Lecturer, Faculty of Archaeology, Silpakom University

characteristics was designed and created by 'the government' who utilized the. Khmer textbooks were important tools to make Khmer people, especially the youth group to be aware and understood their own country.

Keywords : Desirable Characteristics ; Textbooks ; Khmer Language ; Secondary Education ; Cambodia

บทนำ

กระทรวงศึกษา เยาวชนและกีฬา “Ministry of Education, Youth and Sport” (MoEYS) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการศึกษาของราชอาณาจักรกัมพูชาได้กำหนดให้วิชาภาษาเขมรเป็นวิชาที่ต้องเรียนควบคู่ไปกับการเรียนภาษาต่างประเทศ แบบเรียนวิชาภาษาเขมรจึงเป็นแบบเรียนที่ตอบสนองนโยบายของชาติที่ต้องการให้เยาวชนของชาติมีทักษะทางด้านภาษาและสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hangchuon, 2016) จึงได้จัดทำแบบเรียนวิชาภาษาเขมรเป็นแบบเรียนมาตรฐานที่นักเรียนกัมพูชาใช้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ปัจจุบันระบบการศึกษาในโรงเรียนของราชอาณาจักรกัมพูชาเรียนภาคบังคับ 12 ปี แบ่งระยะการศึกษาเป็นระดับชั้นประถมศึกษาที่มีระยะเวลาในการเรียน 6 ปี (Grades 1-6) และระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีระยะเวลาในการเรียน 6 ปี (Grades 7-12) แบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาจะเรียนทักษะการอ่านและการเขียนเป็นหลัก เนื้อหาสาระที่สำคัญจะเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคมและวิทยาศาสตร์ ส่วนแบบเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นมัธยมศึกษาจะเรียนทักษะการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยแบ่งเนื้อหาเป็นทางด้านภาษาและวรรณกรรมอย่างชัดเจน (Ministry of Education Youth and Sport, 2016) ซึ่งแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 ใช้ชื่อว่า “ภาษาเขมร” (ភាសាខ្មែរ) เนื้อหาเน้นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสารในระดับที่สูงขึ้นกว่าชั้นประถมศึกษา ส่วนแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ใช้ชื่อว่า “วรรณกรรมเขมร” (សម្បទានុស្សន្ទ) เนื้อหาจะเน้นเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมประเภทต่างๆ ทั้งวรรณกรรมเขมรและวรรณกรรมต่างประเทศ

แบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 เนื้อหาบทอ่านมีลักษณะเป็นแบบบูรณาการการศึกษาครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ ศาสนา วรรณกรรม การเมือง และการดำเนินชีวิต เป็นการหล่อหลอมเยาวชนกัมพูชาให้เป็นคนที่มีความสามารถรอบด้าน รวมทั้งปลูกฝังอุดมการณ์ ความรัก ความสามัคคี คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

เพราะฉะนั้น บทอ่านในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลไกที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างแนวคิด สร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ ยิ่งเมื่อรัฐต้องการให้พลเมืองของตนใช้ชีวิตอยู่ในห้องเรียนมากขึ้นเพียงไร แบบเรียนและห้องเรียนก็ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญเยาวชนมักจะเชื่อว่าสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียนคือความจริง (Buakamsri, 2006) โดยเฉพาะการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งนักเรียนเพิ่งจะผ่านพ้นวัยเด็ก กำลังเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่น พร้อมจะรับสิ่งต่างๆ จากระบบโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังเป็นช่วงวัยที่สามารถปลูกฝังแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อ และปลูกจิตสำนึกได้ดี ก่อนที่จะก้าวไปสู่วัยหนุ่มสาวเต็มตัว เป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ของ Erik H. Erikson (Chenchit, 2002) ซึ่งเชื่อว่าบุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงของอายุของคนผู้นั้นว่า ได้ประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากน้อยเพียงใด ถ้าได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมและพัฒนาครอบคลุมถึงวัยผู้ใหญ่ด้วย ดังนั้นการศึกษาบทอ่านในแบบเรียนภาษาเขมรระดับมัธยมศึกษาจะทำให้เราได้เห็นว่า “รัฐกัมพูชา” ซึ่งเป็นผู้กำหนดเนื้อหาแบบเรียนต้องการสอดแทรกเรื่องราวแบบใดให้เยาวชนกัมพูชาได้เรียนรู้และเติบโตขึ้นมาเป็นชาวกัมพูชาที่มีทัศนคติ ค่านิยม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ต้องการได้ การเรียนรู้เนื้อหาบทอ่านในแบบเรียนของรัฐจะทำให้เราเข้าใจและรู้จักชาวกัมพูชาได้มากยิ่งขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนของราชอาณาจักรกัมพูชาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์และศึกษาแบบเรียนภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของกัมพูชา เช่น งานของ Sriram (2018) เรื่อง การวิเคราะห์รูปแบบและสาร์ตละของ

หนังสือเรียนวิชาภาษาเขมร ชั้นปีที่ 1-3 ของกัมพูชา ค.ศ.1987-1992 และงานวิจัยของ Khongphianthum (2012) เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของพระราชอาณาจักรกัมพูชา” สำหรับการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียนภาษาเขมรระดับมัธยมศึกษาอย่างไม่มีการวิจัยที่ได้ศึกษามาก่อน เพราะฉะนั้น การศึกษาแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาของกัมพูชาจะช่วยเติมเต็มความรู้ทางด้านการศึกษากัมพูชาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าทางราชการกัมพูชาต้องการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบใด ให้กับเยาวชนซึ่งกำลังก้าวสู่ความเป็นวัยรุ่น ซึ่งต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 (Grades 7-10) เพื่อให้เห็นลักษณะความคิด วิถีชีวิต อัตลักษณ์ ของชาวกัมพูชาผ่านแบบเรียนภาษาประจำชาติของตน ซึ่งกระทรวงศึกษา เยาวชนและกีฬาของกัมพูชาบังคับให้นักเรียนทุกคน ต้องเรียนตามระดับชั้น ถึงแม้ว่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของกัมพูชามี 6 ระดับคือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เช่นเดียวกับการศึกษาของไทย แต่หนังสือแบบเรียนที่ใช้ชื่อว่า “ภาษาเขมร” นั้น มีเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 เท่านั้น ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ใช้ชื่อว่า “วรรณกรรมเขมร” (អក្សរសម្រស់) เนื้อหาจะเน้นเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรม ประเภทต่างๆ ทั้งวรรณกรรมเขมรและวรรณกรรมต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ส่วนนักศึกษาสายอาชีพระดับชั้นเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ก็ไม่ได้เรียนรายวิชาที่เป็นแบบเรียนเขมรแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแบ่งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็น 3 กลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมทุกด้าน คือ ด้านยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ซึ่งแบบเรียนใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือเรียน ด้านงานวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียน และด้านทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

รัฐบาลกัมพูชาได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศจากแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติ ซึ่งได้จัดทำขึ้นโดยมีระยะเวลาแผนละ 5 ปี ในรอบที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลนี้ เป็นแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติฉบับปี 2014-2018 และแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติฉบับปี 2014 - 2018 ผู้วิจัยพบว่าในแผนพัฒนาทั้งสองนั้น มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสรุปได้ 11 ประการ คือ 1. มีความรักและภาคภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. เป็นพลเมืองที่ดี รู้จักเคารพกฎหมายบ้านเมือง 3. ใฝ่ใจในการศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต 4. มีความรู้ความเข้าใจในภาษาและวรรณกรรมเขมร 5. สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชาติ 6. มีคุณธรรมจริยธรรม 7. มีความรับผิดชอบและมั่นใจในตนเอง 8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9. เคารพสิทธิของผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 10. สามารถแก้ปัญหาครอบคลุมและสังคม และ 11. มีพฤติกรรมที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนไทยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศนั้น Jiamwajak (2018) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาและกิจกรรมในหนังสือเรียนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสองครบทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนมีคุณภาพ มีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 และการมี สุขภาวะที่ดี ในส่วนของสถาบันที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ เนื้อหาและกิจกรรมก็สะท้อนให้เห็นแบบอย่างที่ดีงาม ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมอันดีงามให้แก่ผู้เรียน

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนของกัมพูชาพบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาแบบเรียนระดับประถมศึกษา แม้จะมีการศึกษาแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาบ้าง แต่ก็เป็นการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่ศึกษา

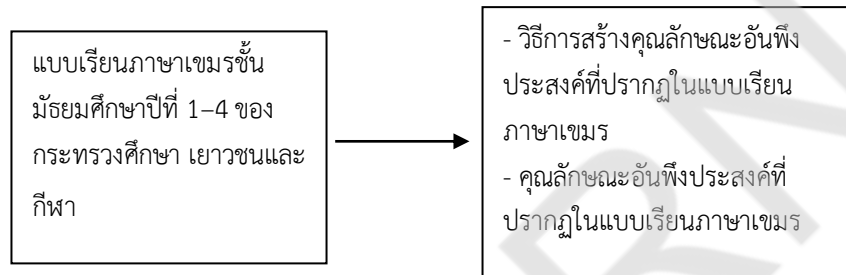
เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีเพียงงานวิจัยของ Sriram (2018) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบและสาระของหนังสือเรียนวิชาภาษาเขมร ชั้นปีที่ 1-3 ของกัมพูชา ค.ศ.1987-1992” พบว่า มีการสอดแทรกแนวคิดและคุณธรรมเข้าในบทเรียน นอกจากนั้นยังแทรกแนวคิดทางการเมืองการปกครองโดยสร้างภาพให้กลุ่มเขมรแดงกลายเป็นศัตรูของชาติ และยกย่องชื่นชมเวียตนามในฐานะวีรบุรุษที่ช่วยให้กัมพูชาหลุดพ้นจากความโหดร้ายในสภาวะสงครามและสะท้อนถึงอุดมการณ์การสร้างรัฐชาติสมัยนั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐกัมพูชาในสมัยนั้นต้องการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์แบบใดให้กับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ส่วน Khongphianthum (2012) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของพระราชอาณาจักรกัมพูชา” พบว่า บทอ่านมีเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ และปลูกฝังให้เยาวชนภูมิใจในความเป็นชาติและอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของชาติ ซึ่งนับเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐต้องการและการยอมรับชนกลุ่มน้อยในประเทศ เพื่อสร้างความมั่นคงภายในชาติและให้ชนกลุ่มน้อยร่วมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ Soun Chean (2012) ชาวกัมพูชาได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง Curriculum Implementation: A case study from lower secondary schools in Kep province โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่าครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกัมพูชาสามารถสอนได้ตามแผนงานที่กระทรวงศึกษาธิการของกัมพูชากำหนดได้หรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่สอนไม่ได้ตามแผนที่กระทรวงกำหนดแม้จะมีแผนการสอนชัดเจนพร้อมทั้งคำแนะนำต่างๆ แล้วก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูสอนได้ไม่ครบหรือไม่ได้ตามแผนก็คือ ปัญหาเรื่องการกำหนดนิยาม ครูไม่อยู่สอน โรงเรียนปิดและครูสอนไม่ครบชั่วโมง ซึ่งปัญหาเหล่านี้แม้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหัวข้อที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการอยู่แต่ก็มีผลต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนได้เช่นเดียวกัน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านทฤษฎีความรู้ นั้น เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike) ได้สร้างทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงหรือที่เรียกว่า ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism Theory) เขาเสนอเรื่องการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus - S) กับการตอบสนอง (Response - R) โดยมีหลักเบื้องต้นว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยที่การตอบสนองมักจะออกมาเป็นรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด เราเรียกการตอบสนองเช่นนี้ว่า การลองถูกลองผิดและเสนอกฎแห่งการเรียนรู้ 3 ข้อ คือ 1.กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ 2.กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้ และ 3. กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไป (Khaemmani, 2009) และ Erik H. Erikson ได้สร้างทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) โดยเชื่อว่าสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมด้านจิตใจ (Psychological Environment) มีบทบาทสำคัญในพัฒนาการบุคลิกภาพ และพัฒนาการของบุคคลที่เป็นผลมาจากการทำงานของอีโก้ (Ego) ซึ่งจะมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนตลอดทั้งชีวิต โดยแบ่งเป็น 8 ขั้นตอนตามช่วงวัย คือ ขั้นที่ 1 ความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ ซึ่งเป็นขั้นในวัยทารก ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ-ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง อยู่ในวัยอายุ 2-3 ปี ขั้นที่ 3 การเป็นผู้คิดริเริ่ม-การรู้สึกผิด วัยเด็กอายุประมาณ 3-5 ปี ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ-ความรู้สึกด้อย เด็กอายุประมาณ 6-12 ปี ขั้นที่ 5 อติภาพหรือการรู้จักว่าตนเองเป็นเอกลักษณ์-การไม่รู้จักตนเองหรือสับสนในบทบาทในสังคม อายุระหว่าง 12-18 ปี ขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดผูกพัน-ความอ้างว้างตัวคนเดียว วัยนี้เป็นวัยผู้ใหญ่ระยะต้น ขั้นที่ 7 ความเป็นห่วงขุ่นหลัง-ความคิดถึงแต่ตนเอง เป็นวัยที่เป็นห่วงเพื่อนร่วมโลกโดยทั่วไป ขั้นที่ 8 ความพอใจในตนเอง-ความสิ้นหวังและความไม่พอใจในตนเอง วัยนี้เป็นระยะบั้นปลายของชีวิต (Chenchit, 2002)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของ เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 โดยธอร์นไดค์ เสนอกฎแห่งการเรียนรู้ 3 ข้อ คือ 1. กฎแห่งความพร้อม 2. กฎแห่งการฝึกหัด และ 3. กฎแห่งผลที่พึงพอใจ เพราะการสร้างคุณลักษณะหรือการปลูกฝังคุณลักษณะทุกอย่างให้มีในตัวนักเรียนย่อมต้องมีกระบวนการ

และวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งการฝึกหัดบ่อย ๆ การพูดซ้ำเรียนซ้ำก็เป็นรูปแบบนี้ที่ได้ผลและผู้วิจัยใช้ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) ของ อีริกสัน (Erik H. Erikson) เป็นกรอบแนวคิดวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 โดยอีริกสันเชื่อว่า พัฒนาการของบุคคลเป็นผลมาจากการทำงานของอีโก้ (Ego) จะมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนตลอดทั้งชีวิต (Chenchit, 2002) ซึ่งนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัย 12-18 ปี นั้น อีริกสันจัดให้อยู่ในกลุ่มช่วงวัยที่ 5 ซึ่งช่วงวัยนี้ต้องการหาอัตลักษณ์หาตัวตนให้ตนเอง หากเขาเกิดการสับสนในบทบาทในสังคมแล้วจะมีผลเสียต่ออนาคตเป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่รัฐจะปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการโดยกระบวนการขัดเกลาให้ความรู้และสร้างกิจกรรมที่เหมาะสม ให้แก่กลุ่มนักเรียนช่วงวัยนี้ จนเป็นที่ยอมรับทั้งโดยตัวนักเรียนเองทั้งระดับชุมชนหรือระดับรัฐ จึงเหมาะสมมากกว่าปลูกฝังในช่วงวัยอื่น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีลำดับและขั้นตอนวิจัย ดังนี้

ขอบเขตข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาของกัมพูชา จำนวน 4 เล่ม คือ

1. แบบเรียนภาษาเขมร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 2016
2. แบบเรียนภาษาเขมร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 2016
3. แบบเรียนภาษาเขมร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 2016
4. แบบเรียนภาษาเขมร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 2016

หนังสือแบบเรียนภาษาเขมรทั้ง 4 เล่มนี้ จัดทำโดยกระทรวงศึกษา ยุวชนและกีฬา (Ministry of Education Youth and Sport) ของกัมพูชา พิมพ์เผยแพร่โดยโรงพิมพ์สถานและแจกจ่าย สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาแบบเรียนภาษาเขมรทั้ง 4 เล่มนี้ เพราะกระทรวงศึกษาฯ ของกัมพูชาบังคับให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทุกคนต้องเรียนแบบเรียนเล่มนี้ในแต่ละระดับชั้น และเป็นเพราะแบบเรียนมีการตีพิมพ์เป็นช่วงๆ ไม่ได้มีการพิมพ์ออกมาทุกปี ซึ่งฉบับตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2016 เป็นฉบับล่าสุดที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเป้าหมายของการจัดการศึกษาของกัมพูชาจากแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติฉบับปี 2014-2018 และฉบับปี 2019-2023, แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติฉบับปี 2014-2018 และฉบับปี 2019-2023 เพื่อหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาโดยรวมในระดับนโยบาย รวมทั้งศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ฉบับปี 2018 ของกระทรวงศึกษา ยุวชนและกีฬาของกัมพูชา เพื่อให้ได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแต่ละระดับชั้นอย่างชัดเจน จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องกับผู้เชี่ยวชาญชาวกัมพูชา โดยได้ผลรวมสรุป 11 ประการคือ 1. มีความรักและภาคภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. เป็นพลเมืองที่ดี รู้จักเคารพกฎหมายบ้านเมือง 3. ใฝ่ใจในการศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต 4. มีความรู้ความเข้าใจในภาษา และวรรณกรรมเขมร 5. สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชาติ

6. มีคุณธรรมจริยธรรม 7. มีความรับผิดชอบและมั่นใจในตนเอง 8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9. เคารพสิทธิของผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 10. สามารถแก้ปัญหาครอบครัวและสังคม และ 11. มีพฤติกรรมที่ดีในการรักษาสุขภาพพลานามัยและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจะใช้คุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านี้ เป็นเครื่องมือในการนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 ของกัมพูชา ซึ่งเครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แปลบทอ่านภาษาเขมรส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาษาไทยอย่างละเอียด
2. ตรวจสอบคำแปลกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาเขมรเพื่อให้ได้ความหมายที่ถูกต้องที่สุด
3. วิเคราะห์หาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกวิธีการการสอนแต่ละบทเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการสอนจนครบทั้ง 4 เล่ม แล้วจัดเป็นกลุ่ม
2. วิเคราะห์หาเป้าหมายที่แสดงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องคุณลักษณะอันพึงประสงค์และวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียนกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติและนโยบายยุทธศาสตร์การศึกษาของกัมพูชา
4. เรียบเรียงข้อมูล สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับมัธยมศึกษาของราชอาณาจักรกัมพูชา” ศึกษาข้อมูลจากแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 ซึ่งมีเนื้อหาบทอ่านภาษาเขมรหลากหลายตามระดับชั้น ส่วนแบบเรียนวิชาเดียวกันนี้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น เน้นทางด้านวรรณคดีสมัยต่างๆ อย่างเดียวจึงไม่ได้นำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 และ 2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 ผลการศึกษาพบว่า

1. วิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียนมี 3 ลักษณะ คือ

1.1 การกล่าวซ้ำชื่อบทเรียน (Repetition of Topics) แบบเรียนภาษาเขมรแต่ละเล่มประกอบไปด้วยบทเรียนเล่มละ 10 บท รวมบทเรียนทั้ง 4 เล่ม มีจำนวนบทเรียนทั้งหมด 40 บท ชื่อบทเรียนเรื่อง “ความภาคภูมิใจของชาติ” และเรื่อง “พลเมืองที่ดี” เป็นชื่อบทเรียนที่มีการกล่าวซ้ำมากที่สุด โดยปรากฏซ้ำในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 3 ระดับชั้น คือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แสดงให้เห็นว่า แบบเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความภาคภูมิใจของชาติและเรื่องการเป็นพลเมืองที่ดีมากที่สุด ส่วนชื่อบทเรียน 4 เรื่องคือ 1) ความมีคุณค่า 2) ความพยายาม 3) ความรับผิดชอบ และ 4) การยอมรับความจริง มีการกล่าวซ้ำในบทเรียนจำนวน 2 ระดับชั้น แสดงให้เห็นว่า ชื่อบทเรียนทั้ง 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องที่แบบเรียนภาษาเขมรต้องการเน้นย้ำให้กับเยาวชนกัมพูชามากกว่าเรื่องอื่นๆ เช่นเดียวกัน

1.2 การกล่าวซ้ำเนื้อหาในแบบเรียนระดับชั้นเดียวกัน (Repetition of Content in Same Class) เนื้อหาเรื่อง “ความมีคุณค่าในตนเอง” มีการกล่าวซ้ำในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 ครั้ง โดยกล่าวถึงในบทอ่านเรื่อง “อย่าทำตามพี่” เนื้อหาสอนเรื่องการมีคุณค่าในตนเอง การทำตนให้เป็นคนที่มีคุณค่าต้องเริ่มจากการเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีศีลธรรมและความซื่อสัตย์ มีการกล่าวซ้ำเรื่องนี้อีกครั้งในบทอ่านเรื่อง “ความมีคุณค่าในการทำงาน” บทอ่านเรื่อง “คำสอนใหม่” และบทอ่านเรื่อง “สมบัติพ่อของฉัน” โดยเนื้อหากล่าวถึงการเป็นคนที่มีคุณค่าต้องเริ่มจากการประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

1.3 การกล่าวซ้ำประเด็นเดียวกันในเนื้อหาแบบเรียนต่างระดับกัน (Repetition of Content in Different Classes) เนื้อหาเรื่อง “ความรักชาติบ้านเมือง” พบว่า มีการกล่าวถึงเรื่องนี้ใน 3 ระดับชั้น จำนวน 5 ครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏในบทอ่านเรื่อง “ประวัติการเรียกร้องเอกราชชาติเขมร” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบเนื้อหาที่กล่าวถึงความรักชาติบ้านเมือง 2 บท คือ บทอ่านเรื่อง “ความรุ่งเรืองของชาติ” และเรื่อง “กัมพูชาบ้านเกิดอันเป็นที่รัก” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปรากฏอยู่ในบทอ่านเรื่อง “ชีวิตเขมรในนรกอเวจี” และเรื่อง “ความจริงในสมัยอาณาจักร” จะเห็นว่าเนื้อหาในแบบเรียนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองของกัมพูชาซึ่ง “รัฐ” ต้องการเน้นย้ำเนื้อหาให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิวัฒนาการทางการเมืองผ่านประวัติศาสตร์ของกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องเอกราชหรือสภาพเหตุการณ์อันเลวร้ายในช่วงสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ตลอดจนต้องการให้เยาวชนกัมพูชาผู้คุณค่ารักชาติ รักแผ่นดินเกิดและมีความภาคภูมิใจในชนชาติของตน

ลักษณะการกล่าวซ้ำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เพื่อย้ำเตือนหรือสร้างความทรงจำที่ลึกซึ้งให้กับนักเรียนดังกล่าวจะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของ เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นดิค (Edward Lee Thorndike) (Khaemmani, 2009) ตามกฎแห่งการเรียนรู้ข้อที่ 2 คือ กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้ โดยกฎแห่งการใช้ (Law of Use) มีใจความว่าพันธะหรือตัวเชื่อมระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะเข้มแข็งขึ้นเมื่อได้ทำบ่อย ๆ

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยจากเนื้อหาในแบบเรียน 128 เรื่อง สังเคราะห์เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างละเอียดได้จำนวน 42 ข้อ คือ 1. ความภาคภูมิใจในชาติ 2. ความรักชาติบ้านเมือง 3. การเลือกผู้นำที่ดี 4. การประพฤติปฏิบัติตนให้ดี 5. การเป็นพลเมืองที่ดี 6. การเคารพกฎหมาย 7. รู้คุณค่าของการศึกษา 8. การมีเป้าหมายในชีวิต 9. ความรักในอาชีพและการทำงาน 10. มีความรู้ความเข้าใจในภาษาและวรรณกรรมเขมร 11. ความเลื่อมใสในศาสนาและความเชื่อ 12. การสืบสานขนบประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติ 13. ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน 14. ความเสียสละ 15. ความมีเมตตากรุณา 16. ความกตัญญูต่อบิดามารดา 17. การเลือกคบคนที่ดี 18. การให้อภัยซึ่งกันและกัน 19. ความซื่อสัตย์สุจริต 20. ความขยันหมั่นเพียร 21. ความมานะพยายาม 22. ความกล้าหาญ 23. ความยุติธรรม 24. ความสามัคคีกัน 25. ความเชื่อใจกัน 26. คุณค่าในตนเอง 27. ความรับผิดชอบ 28. ความมั่นใจในตนเอง 29. การยอมรับความจริง 30. การติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ 31. การรับข้อมูลข่าวสาร 32. ความสุขภาพเรียบร้อย 33. การมีสัมมาคารวะ 34. คุณค่าความมนุษย์ 35. ความรักความเข้าใจกัน 36. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 37. ความรักกันในหมู่เพื่อน 38. การรู้จักหน้าที่ของตน 39. คุณค่าของการทำงาน 40. ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา 41. ความปรองดองในครอบครัว 42. การรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้ง 42 ข้อนี้ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ 1. ความรักของคนในชาติ 2. การเป็นพลเมืองที่ดีรู้จักหน้าที่ของตน และ 3. การมีคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

2.1 ความรักของคนในชาติ สามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ความรักความภาคภูมิใจในชาติของตน ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง “เราต้องเคารพธงชาติ” และในแบบเรียนภาษาเขมรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในบทอ่านเรื่อง “กัมพูชาบ้านเกิดอันเป็นที่รัก” นอกจากนั้นยังพบว่า มีการนำเอาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือในแบบเรียน ดังเช่นเหตุการณ์กรณีข้อพิพาทระหว่างไทย-กัมพูชาเรื่อง ปราสาทเขาพระวิหาร และการยกย่องบุคคลสำคัญของชาติเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอีกด้วย 2) ความรักความสามัคคีกันของคนในชาติ ปรากฏในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง “สามัคคีธรรม” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง “การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” 3) ความรักในศิลปวัฒนธรรมของชาติ ปรากฏในแบบเรียนจำนวน 3 เรื่อง คือ ระเบียบราชู ระเบียบกยง ระเบียบราชว นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาบทอ่านเกี่ยวกับภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ โดยเนื้อหาบทอ่านจะเรียนเรื่องลักษณะของภาษาเขมร ที่มาของตัวอักษรเขมรและตัวอักษรในศิลาจารึกซึ่งอยู่ในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด โดยรวมแล้วเนื้อหาที่เป็นเรื่องความรักของคนในชาติมีถึง 30 เรื่อง จากเนื้อหาทั้งหมด 128 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.43

2.2 การเป็นพลเมืองที่ดีและรู้จักหน้าที่ของตน เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต ซึ่ง “รัฐ” ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนกัมพูชาให้เห็นถึงความสำคัญของหน้าที่ที่ตนเองต้องปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ต่อตนเองและหน้าที่ต่อประเทศชาติ ปรากฏในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง “เยาวชนกัมพูชา” และในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง

“ภารกิจของพลเมืองต่อบ้านเกิด” โดยเนื้อหาบทอ่านกล่าวถึง ชาวกำพูชาไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ทุกคนควรระลึกนึกถึงบ้านเกิดของตน เมื่อมีการงานที่มั่นคงแล้วควรกลับมาพัฒนาบ้านเกิด รวมเนื้อหาที่กล่าวถึงการเป็นพลเมืองที่ดีและรู้จักหน้าที่ของตน มี 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.18

2.3 คุณธรรมจริยธรรม ปรากฏสอดแทรกอยู่ในแบบเรียนหลายเรื่อง แต่ในบทความนี้จะกล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมที่มีความโดดเด่นคือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต ปรากฏอยู่ในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง “อาชวะคือความซื่อตรง” ในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง “ทศพิธราชธรรมและความซื่อตรงที่มนุษย์ควรพึงมี” ในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง “คุณค่าในความเชื่อใจ” 2) ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่หาความรู้ ปรากฏอยู่ในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในบทอ่านนิทานเรื่อง “บุรุษยากจนปลูกกระท่อมใกล้บ้านเศรษฐีทำตามเศรษฐี” และบทอ่านเรื่อง “พระอาทิตย์ขึ้นแล้ว” 3) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปรากฏในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในบทอ่านนิทานเรื่อง “เท้า มือ ปาก กระเพาะ” เรื่อง “ช้างกับมด” และเรื่อง “เดินทางเพื่อน” 4) ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ปรากฏในแบบเรียนเรื่อง “คำสั่งสอนลูกหลาน” และยังได้นำวรรณกรรมต่างประเทศเรื่อง โรมิโอกับจูเลียต มาให้ศึกษาโดยตัดตอนเนื้อหาและตั้งชื่อตอนที่น่ามาศึกษาว่า “ความผิดของใคร” 5) ความเชื่อมั่นในตนเอง แบบเรียนได้ตัดตอนวรรณกรรมเรื่อง “กุหลาบไพลิน” มาให้ศึกษาโดยตัดตอนเนื้อหาและตั้งชื่อตอนที่น่ามาศึกษาว่า “การเดินทางไปไพลิน” รวมเนื้อหาที่กล่าวถึงการเป็นพลเมืองที่ดีและรู้จักหน้าที่ของตน มี 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.62

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่พบในแบบเรียนซึ่งมีการเน้นย้ำในบทเรียน แสดงให้เห็นว่ารัฐกำพูชาพยายามปลูกฝังแนวคิดและคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ให้กับเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาซึ่งรัฐคิดว่าเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝัง เพราะแบบเรียนในระดับที่สูงไปกว่านี้พบเนื้อหาที่แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์น้อยกว่านี้มาก ส่วนมากเน้นไปทางวิชาเฉพาะและเนื้อหาที่จะใช้ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) ของ อีริกสัน (Erik H. Erikson) ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการของบุคคลเป็นผลมาจากการทำงานของอีโก้ (Ego) ซึ่งจะมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนตลอดทั้งชีวิต โดยแบ่งเป็น 8 ขั้นตอนตามช่วงวัย ในช่วงวัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 คืออายุประมาณ 12-16 ปี จัดอยู่ในขั้นตอนที่ 5 Adolescence : Sense of Identity Versus Identity Diffusion ซึ่งเป็นระยะของการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ ของตน ช่วงวัยนี้เด็กจะรู้สึกตนเองว่ามีความเจริญเติบโตเกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านร่างกายที่เริ่มเหมือนผู้ใหญ่มากขึ้น อาจเกิดความสับสนและต้องการหาสิ่งที่ป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่หรือจากสังคมรอบด้าน หากได้รับการปลูกฝังหรือพัฒนาสิ่งที่รัฐต้องการโดยให้เด็กสามารถแสดงบทบาทและอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เด็กก็จะมีพัฒนาการไปในแนวทางที่รัฐต้องการได้ รัฐจึงได้เน้นหนักทางด้านการเรียนการสอนและสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านี้โดยผ่านกระบวนการฝึกฝนในทักษะการสื่อสารทั้ง 4 ด้านคือ ฟัง พูด อ่านและเขียนดังที่ปรากฏอยู่ในแบบเรียน

กำพูชาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ โดยกำพูชาได้กำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาประเทศไว้ว่า จะต้องพัฒนาประเทศให้มีรายได้ระดับปานกลาง ภายในปี 2030 และเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับสูงภายในปี 2050 (Ministry of Education Youth and Sport, 2020) ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การศึกษาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาจนถึงปี 2030 ให้ประชากรของประเทศสามารถเข้าถึงการศึกษาในทุกระดับชั้นโดยเด็กเยาวชนและผู้ใหญ่สามารถเข้ารับการศึกษาได้ตลอดชีวิต ประชากรทุกคนมีสิทธิหรือโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน้าที่ของระบบการศึกษาของกำพูชาจึงต้องตอบสนองนโยบายของชาติในการที่จะจัดการศึกษาให้สัมฤทธิ์ผล รัฐบาลกำพูชาจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่เยาวชนจะเลือกแนวทางการศึกษาไปสู่อาชีพต่างๆ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายไว้ได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปยังวิธีการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมร ผลการศึกษาพบว่า

1. วิธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาของกำพูชาใช้วิธีการกล่าวซ้ำความคิด ซึ่งลักษณะการกล่าวซ้ำความคิดมี 3 ลักษณะคือ 1) การกล่าวซ้ำชื่อบทเรียน 2) การกล่าวซ้ำเนื้อหาในแบบเรียนระดับชั้นเดียวกัน และ 3) การกล่าวซ้ำประเด็นเดียวกันในเนื้อหาแบบเรียนต่างระดับกัน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ

Khaemmani (2009) ซึ่งได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของ เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike) โดยเชื่อว่ามนุษย์หรือสัตว์จะเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้โดยการเลือกเอาปฏิกิริยาตอบสนองที่ถูกต้องนั้นมาเชื่อมต่อเข้ากับสิ่งเร้าอย่างเหมาะสมหรือโดยการสร้างสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเรียกว่า ทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (S-R Bond Theory) หรือทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionisms Theory) ธอร์นไดค์ได้ทำการทดลองและได้เสนอกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 กฎ อันถือว่าเป็นหลักการเบื้องต้นที่นำไปสู่เทคโนโลยีทางการศึกษาและการสอนกฎทั้ง 3 ได้แก่ 1. กฎแห่งการฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ (The Law of Exercise or Repetition) การกระทำซ้ำหรือการฝึกหัดนี้ หากได้ทำบ่อยๆ ซ้ำๆ จะทำให้การกระทำนั้น ๆ ถูกต้องสมบูรณ์และมั่นคง 2. กฎแห่งผล (The Law of Effect) รางวัลหรือความสมหวัง จะช่วยส่งเสริมการแสดงผลพฤติกรรมนั้นมากขึ้นหรือลดลงได้ 3. กฎแห่งความพร้อม (The Law of Readiness) หมายถึงความพร้อมของร่างกายในอันที่จะแสดงผลพฤติกรรมใด ๆ ออกมา ซึ่งวิธีการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแบบเรียนนั้นสอดคล้องกับกฎในข้อ 1 คือ กฎแห่งการฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ โดยพบว่าประเด็นเรื่องความรักชาติและภาคภูมิใจของชาติเป็นเรื่องที่กล่าวซ้ำมากที่สุดโดยปรากฏในการกล่าวซ้ำทั้งในชื่อของบทเรียน การกล่าวซ้ำในเนื้อหาแบบเรียนระดับชั้นเดียวกันและการกล่าวซ้ำประเด็นเดียวกันในแบบเรียนต่างระดับ

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาเขมรมีหลากหลายลักษณะ ซึ่งผู้วิจัยพบโดยละเอียดมีถึง 42 ข้อ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติฉบับปี 2014-2018 และแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติฉบับปี 2014-2018 ซึ่งสามารถแสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติฉบับปี 2014-2018 และแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติฉบับปี 2014-2018 กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแบบเรียนภาษาเขมร

ลำดับ	แผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติและแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่พบในแบบเรียน
1	รักและภาคภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ความภาคภูมิใจในชาติ, ความรักชาติบ้านเมือง, การเลือกผู้นำที่ดี
2	เป็นพลเมืองที่ดี รู้จักเคารพกฎหมายบ้านเมือง	การประพฤติปฏิบัติตนให้ดี, การเป็นพลเมืองที่ดี, การเคารพกฎหมาย
3	ใส่ใจในการศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต	รู้คุณค่าของการศึกษา, การมีเป้าหมายในชีวิต, ความรักในอาชีพและการทำงาน
4	มีความรู้ความเข้าใจในภาษา และวรรณกรรมเขมร	มีความรู้ความเข้าใจในภาษาและวรรณกรรมเขมร
5	สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชาติ	ความเลื่อมใสในศาสนาและความเชื่อ, การสืบสานขนบประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	แผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติและแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแห่งชาติ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่พบในแบบเรียน
6	มีคุณธรรมจริยธรรม	ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน, ความเสียสละ, ความมีเมตตา กรุณา, ความกตัญญูต่อบิดามารดา, การเลือกคบคนที่ดี, การให้อภัยซึ่งและกัน, ความซื่อสัตย์สุจริต, ความขยันหมั่นเพียร, ความมานะพยายาม, ความกล้าหาญ, ความยุติธรรม, ความสามัคคีกัน
7	มีความรับผิดชอบและมั่นใจในตนเอง	ความเชื่อใจกัน, คุณค่าในตนเอง, ความรับผิดชอบ, ความมั่นใจในตนเอง, การยอมรับความจริง

8	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	การติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ การรับข้อมูลข่าวสาร
9	เคารพสิทธิของผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ความสุภาพเรียบร้อย, การมีสัมมาคารวะ, คุณค่าความ มนุษย์, ความรักความเข้าใจกัน, การช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน, ความรักกันในหมู่เพื่อน, การรู้จักหน้าที่ของตน, คุณค่าของการทำงาน
10	สามารถแก้ปัญหาครอบครัวและสังคม	ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา ความปรองดองในครอบครัว
11	มีพฤติกรรมที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัย และ สิ่งแวดล้อม	การรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

แบบเรียนให้ความสำคัญในเรื่องของความรักกันของคนในชาติมากที่สุดโดยเน้นเรื่องความรักความภาคภูมิใจในชาติ
ของตน การปลูกฝังในเรื่องของความรักชาติและความภาคภูมิใจในชาติจะทำให้เยาวชนเกิดความรักความศรัทธาและหวงแหน
ประเทศชาติของตนสอดคล้องกับ การศึกษาของศิริลักษณ์ Sriram (2018) ที่ศึกษาแบบเรียนระดับชั้นประถมศึกษาของ
กัมพูชาและได้ผลการศึกษาลักษณะว่า ได้สอดแทรกแนวคิดคุณธรรมจริยธรรมและแนวคิดทางการเมืองการปกครองเข้าไปใน
แบบเรียน รวมทั้งปลูกฝังให้เยาวชนภูมิใจในความเป็นชาติและอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของชาติด้วย กัมพูชามีแผนยุทธศาสตร์
การศึกษาชาติซึ่งอยู่ในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติปี 2014-2018 และ ปี 2018-2023 ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายคลึงกันในหัวข้อการ
สร้างความสามารถและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกล่าวถึงการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับเยาวชนให้รู้จักทำงานเป็น
ทีม เคารพระเบียบวินัย มีความสามารถในการทำงานรู้จักใช้ชีวิตอยู่ด้วยศีลธรรม รู้จักอยู่ร่วมกันโดยสันติธรรม ให้โอกาส
เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏแล้วในแบบเรียนซึ่งเป็น
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐต้องการปลูกฝังให้กับเยาวชนสอดคล้องกับ Jiamwajak (2018) ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาหนังสือ
เรียนภาษาไทย ภาษาพาที : ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พบว่า เนื้อหาและกิจกรรมในหนังสือเรียนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การ
เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสองครบทั้ง 4 ข้อได้แก่ มีเนื้อหา
และกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพมีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีการพัฒนาทักษะความรู้
ความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 และการมี สุขภาวะที่ดี

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวិธีการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในแบบเรียน
ภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 พบว่า การสร้างคุณลักษณะในแบบเรียนมี 3 ลักษณะ คือ การกล่าวซ้ำบทเรียน
โดยแบบเรียนจะให้ความสำคัญกับเรื่องความภาคภูมิใจของชาติและการเป็นพลเมืองที่ดี การกล่าวซ้ำเนื้อหาในแบบเรียน
ระดับชั้นเดียวกัน เนื้อหาแบบเรียนจะกล่าวถึงการเป็นคนที่มีคุณค่าต้องเริ่มจากการประกอบอาชีพการงานต่างๆด้วยความซื่อ
สัตย์สุจริตและมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ และการกล่าวซ้ำประเด็นเดียวกันในเนื้อหาแบบเรียนต่างระดับกัน
เป็นการตอกย้ำให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิวัฒนาการทางการเมืองผ่านประวัติศาสตร์ของกัมพูชาในช่วงสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
ตลอดจนการให้เยาวชน รักแผ่นดินเกิด และภาคภูมิใจในชนชาติของตน การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถ
สังเคราะห์จากแบบเรียนต่างๆได้ 42 ลักษณะ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1. คสามรัก
ของคนในชาติ 2. การเป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่ของตน และ 3. การมีคุณธรรมจริยธรรม

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงวิธีการที่รัฐบาลกัมพูชาปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับเยาวชนของชาติ โดยใช้กระบวนการสอนซ้ำในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. ได้ทราบถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทิศทางที่รัฐบาลกัมพูชาต้องการพัฒนาคุณภาพเยาวชนของตน ซึ่งต่อไปเยาวชนเหล่านี้จะกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจแนวคิด ค่านิยม และการปลูกฝังเยาวชนของรัฐบาลกัมพูชา
2. ทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปวางแผนสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิด ค่านิยมของชาวกัมพูชาให้กับชาวไทยที่มีความจำเป็นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชาวกัมพูชาทั้งในระดับพลเรือน ข้าราชการและในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบเรียนของกัมพูชาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา พร้อมกันทั้ง 3 ระดับ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ครอบคลุมครบด้าน

References

- Bardige, A. (2007). *New Physical Ideas Are Here Needed: Revolutionizing Education*. USA: lulu.com.
- Buakamsri, T. (2006). *Kamphūchā nai bāepriān khoṅg Thai nai chatniyom nai bāepriān Thai. [Cambodian in Thai Textbooks. In Nationalism in Thai Textbooks]*. Bangkok : Matichon.
- Chean, S. (2012). *Curriculum Implementation: A case study from lower secondary schools in Kep province. [master's Thesis]*. Royal University of Phnom Penh, Cambodia.
- Chenchit, P. (2002). *Chittawitthaya kān rian kānsoṅ. [Educational Psychology]*. Bangkok : Maetetip.
- Hangchuon, N. (2016). *Education Reform in Cambodia. A Guide to the Social, Buddhist and Prosperity*. Phnom Penh: Preah Viheat Editions.
- Jiamwijak, R. (2018). *Kānsuksā nangsū rian phāsā Thai phāsā phāthī : khwām soṭkhloṅg kap yutthasāt thī nung kān soṁsāng lāe phatthana sakkayaphāp thun manut nai phāṅ phatthana sēthakit lāe sangkhom hāṅg chat chabap thī sip soṅg. [Analysis of PasaPatee Thai Textbooks : Consistency with Strategy 1 on Capacity Building and Development of Human Capital in the 12th National Economic and Social Development Plan]*. Journal of Liberal Art, 18(2), 26-54.
- Khaemmani, T. (2011). *Sāt kānsoṅ. [Science of Teaching Pedagogy]*. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Khongphianthum, C. (2012). *Kānsuksā wikhroṭ bot 'ān nai nangsū rian phāsā Khameṇ radap chan prathomsuksā pī thī nung hok khoṅg phra rāṭchā 'ānāchak Kamphūchā [Analysis study of the Reading Parts in Cambodian Language textbooks Grade 1-6 in The Kingdom of Cambodia]*. Journal of Humanities Naresuan University, 10(2), 45-68.

- Ministry of Education Youth and Sport, (2015). *Curriculum Framework of General Education and Technical Education*. Retrieved April 2020, from : <http://www.moeys.gov.kh/index.php/en/>
- Ministry of Education Youth and Sport, (2020). *National Policy on science technology and innovation 2020 - 2030*. Retrieved April 2020, from : <http://www.moeys.gov.kh/kh/eeqp/announcements/2238.html>
- Ministry of Education Youth and Sport, (2016). *Khmer Language 7*. Phnom Penh: Publishing and Distribution House.
- _____. (2016). *Khmer Language 8*. Phnom Penh: Publishing and Distribution House.
- _____. (2016). *Khmer Language 9*. Phnom Penh: Publishing and Distribution House.
- _____. (2016). *Khmer Language 10*. Phnom Penh: Publishing and Distribution House.
- Sriram, S. (2018). *kānsuksā rūpbāep lāe sāratttha khōng nangsū rian wichā phasā Khamēn chan pī thī nung - sām khōng Kamphūchā khrittasakrāt nungphankāōroj pāetsipchēt - nungphankāōroj kāōsipsōng. [The Analysis of Forms and Essences of Khmer Textbooks, Grades 1-3 in Cambodia, 1987 - 1992 (Unpublished master's Thesis)]*. Silpakorn University. Bangkok, Thailand.